

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญ

กระดาศาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวทางภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ และน่าน เป็นต้น โดยได้รับอิทธิพลการผลิตมาจากประเทศจีน มีกรรมวิธีการผลิตด้วยมือ และส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้เพื่อบันทึกเรื่องราว คัมภีร์พุทธศาสนา และตำรายาต่างๆ กระดาศานับเป็นงานหัตถกรรมภูมิปัญญาไทยที่ถ่ายทอดศิลปการผลิตมาจากบรรพบุรุษ และนิยมทำกันหลังเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวนาปี กระดาศาผลิตมาจากวัสดุธรรมชาติคือ ต้นปอสา (Mulberry Tree) ซึ่งเป็นพืชที่พบมากแถบภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วนำมาสู่กระบวนการผลิตจนเป็นแผ่นกระดาศาที่สามารถนำไปแปรรูปประกอบเป็นงานหัตถกรรมต่างๆ หลายรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยในท้องถิ่น เช่น ใช้ทำร่มกระดาศา พัดกระดาศา และใช้ทางพิธีกรรม จากการสำรวจข้อมูลผู้ส่งออกพบว่ารายได้จากการส่งออกกระดาศาและผลิตภัณฑ์กระดาศาอยู่ที่ประมาณปีละ 2,000-2,800 ล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ต่อปี ในขณะที่จากข้อมูลของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกระดาศาบ้านต้นเปา มีมูลค่าการขายปี 2547 เท่ากับ 17,388,000 บาท (สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ, 2552: ออนไลน์)

ในกระบวนการผลิตกระดาศานั้น มีสารเคมีชนิดต่างๆ เป็นส่วนประกอบในการผลิต ได้แก่ โซดาไฟ ใช้สำหรับการต้มเปื่อยปอสา คลอรีนใช้สำหรับการฟอกเยื่อสาให้ขาวใส และสีเคมีใช้ย้อมสีของกระดาศา ดังนั้นจากการที่มีการขยายตัวของมูลค่าการขายกระดาศา ส่งผลทำให้เกิดการขยายระบบการผลิตกระดาศา ตั้งแต่สถานประกอบการขนาดเล็กที่รับจ้างทำการผลิตในครัวเรือนจนถึงขนาดใหญ่ในระดับโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการใช้สารเคมีเป็นส่วนประกอบเพิ่มขึ้นเช่นกัน เมื่อมีการผลิตในปริมาณมาก และมีระยะเวลาการผลิตอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่คลุกคลีระหว่างการผลิต นอกจากนี้ก่อให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างและปนเปื้อนลงไปในแหล่งน้ำของชุมชนเกิดมลภาวะสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงเข้ามาช่วยเหลือ โดยทำการวิจัยปรับปรุงกระบวนการผลิตกระดาศา เพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มมูลค่ากระดาศา และสามารถผลิตได้มากขึ้นโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ในกระบวนการผลิตกระดาษสาทั่วไป และกระดาษสาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ย่อมมีวัตถุประสงค์ แรงงาน และค่าใช้จ่ายการผลิตที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาด้านทุนจากการผลิตกระดาษสาดั้งเดิมและด้านทุนกระดาษสา
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์
ในทางธุรกิจที่ผู้ศึกษาดำเนินกิจการอยู่ นอกจากนี้ผู้ประกอบการผลิตกระดาษสาที่เป็นมิตรกับ
สิ่งแวดล้อมก็มีความต้องการที่จะทราบต้นทุนจากการผลิตเช่นกัน เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดราคา
สินค้าได้อย่างถูกต้อง และยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต้องการทราบต้นทุนที่แท้จริงของการผลิต
กระดาษสาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาได้เลือกทำการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนจากการผลิต
กระดาษสาดั้งเดิมและด้านทุนกระดาษสาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มคลัสเตอร์หัตถกรรม
กระดาษสาต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำให้ทราบต้นทุนที่แท้จริงของ
กระบวนการผลิตกระดาษสาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และใช้เป็นข้อมูลในการเพิ่มโอกาสทาง
การตลาดและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กระดาษสาทั้งภายในและต่างประเทศ

1.2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนจากการผลิตกระดาษสาสำหรับกระบวนการผลิตทั่วไปกับ
กระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มคลัสเตอร์หัตถกรรมกระดาษสาต้นเปา อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

1.3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบต้นทุนที่แท้จริงของกระบวนการผลิตกระดาษสาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเพิ่มโอกาสทางการตลาดและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้
กระดาษสาทั้งภายในและต่างประเทศ

1.4. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

กระดาษสาทั่วไป หมายถึง กระดาษสาที่ผลิตโดยกระบวนการแบบดั้งเดิม ซึ่งมีการใช้
สารเคมี เช่น โซเดียมไฮดรอกไซด์ คลอรีน ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ และสีเคมี เป็นต้นใน
กระบวนการผลิต

กระดาษที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระดาษที่ผลิตโดยกระบวนการที่คล้ายกับกระบวนการผลิตกระดาษแบบดั้งเดิมซึ่ง แต่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตบางขั้นตอน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง เช่น มีการใช้โพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ แทนโซเดียมไฮดรอกไซด์ ใช้สีอินทรีย์แทนสีเคมีและมีการคัดเลือกวัตถุดิบ เป็นต้น

ต้นทุนรวม หมายถึง ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตกระดาษ ประกอบด้วย วัตถุดิบ แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต

ข้อมูลทางกายภาพ (Physical Flow Environmental Management Accounting : PEMA)
หมายถึง บัญชีการเดินทางของวัตถุดิบและพลังงาน ในกระบวนการผลิตกระดาษ มีสิ่งที่เข้าไป (Input) สู่วกระบวนการผลิตและสิ่งที่ออกมา (Output) จากกระบวนการผลิต

ข้อมูลทางการเงิน (Monetary Environmental Management Accounting : MEMA)
หมายถึง บัญชีต้นทุนรวมของการผลิตกระดาษ อันประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบที่เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ ต้นทุนวัตถุดิบที่ไม่เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ ต้นทุนในการควบคุมของเสีย ต้นทุนป้องกันและจัดการสิ่งแวดล้อม และประโยชน์ของผลผลิตพลอยได้และนำของเสียมาใช้ใหม่

คลัสเตอร์หัตถกรรมกระดาษต้นเปา ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกระดาษ ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม